

ban valamely cél elérése érdekében alkalmazott, az adott helyzeteket legelőnyösebben kihasználó módszer, magatartás. Általánosításra törekvő megfogalmazásunkban *taktikai tevékenységen értjük az ellenféllel vívott küzdelemben azoknak a cselekvési formáknak az összességét, amelyekben a döntések a versenyzők magatartása és a folyamatosan változó környezet optimális kapcsolatának kialakítására, célszerű összeegyeztetésére irányulnak.*

A tevékenység sikerét alapvetően az határozza meg, hogyan sikerült ezt a folyamatot a meglévő inger-reakció kapcsolatot a küzdelem közben az aktuális taktikai feladatoknak és helyzeteknek megfelelően optimalizálni. A csapatjátékokra és küzdősportokra jellemző taktikai tevékenységet A. V. Rogyonov operációs tevékenységnek nevezi és így jellemzi: „A versenyző taktikai tevékenysége időkorlátok között végrehajtott nem állandó jellegű részműveletekből áll, döntései pedig környezetének folyamatos változásával kapcsolatosak.”

A taktika tartalmát elsősorban a pályán kialakított magatartás, esetleg a pályán kívüli, de a küzdelemmel szorosan összefüggő tevékenység alkotja. Ennek megfelelően a taktika a kitűzött stratégiai cél megvalósításának cselekvésbe ágyazott kifejezése. Azt fejezi ki, hogy a küzdelem közben

KINEK?

MIKOR?

MIT?

kell tenni.

Például a Bajnokcsapatok Európa Kupájában, az idegenben játszott első mérkőzésen a vendégcsapat stratégiai célja a döntetlen elérése lehet. A taktika a csapatösszeállításban, a játékfelfogás és játérendszer megtervezésében, az egyéni és csoportfeladatok kijelölésében, majd az ennek megfelelő versenyzői magatartásban, cselekvési formák összességében fejeződik ki.

A küzdőtéren lezajló események gyors és pontos döntéseket igényelnek, ugyanez vonatkozik a küzdelem közben a pályán kívül megvalósuló intézkedésekre is (cserélés, időkerés, edzői utasítások pályára küldése stb.), amelyeknél azonban az időkorlátok viszonylag tágabbak, és így több idő juthat a célszerű döntés meghozatalára.

A taktikai tevékenység részletes tárgyalásakor a kategorizálás alapja egyrészt a tevékenységben részt vevők száma (egyen, csoport), másrészt a tevékenység alapvető célja (támadás, védekezés). A téma részletes kifejtésekor ezt a felosztást fogjuk követni.

4.3. A SPORTÁGAK CSOPORTOSÍTÁSA A TAKTIKA JELENTŐSÉGE SZERINT

A sportágak között fellelhető különbségek közül a taktikai szempontú csoportosítás alapját az ellenféllel fenntartott kapcsolat sajátosságai adják. Az osztályozás szempontja azon sportági körülmények összessége, amely lehetőséget ad az ellenfeleknek arra, hogy a küzdelem közben egymás tevékenységébe beavatkozzanak, azt elősegítsék vagy megnehezítsék. Nyilván ezek a körülmények sportáganként változnak. Ahogy az ellenfél vagy ellenfelek teljesítményt befolyásoló szerepe növekszik, úgy nő egyenes arányban a taktika szerepe.

A sportágakat a taktika jelentősége szempontjából tehát a következőképpen csoportosítjuk.

4.3.1. Sorsolásos sportágak

Az elnevezés arra utal, hogy a versenyzőket egyénenként sorsolják, kijelölik, és azután tesznek bizonyosgot – ellenfeleiktől függetlenül, azok beavatkozása nélkül – tudásukról. A versenyzők között a küzdelem közben nincs közvetlen kapcsolat, érintkezés. Ilyen sportág például a szertorna, a műkorcsolyázás, az atlétika ugró- és dobószámai, a műugrás, a sportlövészet, az íjászat stb.

A taktika ezekben a sportágakban nem játszik döntő szerepet a teljesítmény meghatározásában. Például a magasugró kihagy egy magasságot, vagy nagyobb magasságon kezd, az íjász számításba veszi az uralkodó szélirányt, a szertornász a gyakorlat elejére és végére építi be a határos elemeket stb.

A példakénti taktikai megfontolások befolyásolhatják ugyan a versenyzők eredményét, de teljesítményüket alapvetően az ugrókészség, célratartás, az elemérősség, tehát a kondicionális és technikai feltételek határozzák meg.

4.3.2. Ciklikus sportágak

A ciklikus sportágakban a versenyzők egyszerre szerepelnek. Ha közvetve is, de van lehetőségük ellenfeleik teljesítményét befolyásolni. Ilyen sportágak például az atlétika futószámai, az úszás, a kerékpározás, a kajakozás-kenuzás, az evezés, a sífutás. A ciklikus sportágak csoportján belül megkülönböztetünk:

– rövidtávú versenyeket (például 100 m-es futás, 100 m-es úszás, 500 m-es kajakozás), ahol a taktikai szerepe szinte jelentéktelen,
– közép- és hosszútávú versenyeket (például atlétikai futószámok 800 m-től, 400 m-es, 1500 m-es úszás, 1000 m-es, 10 000 m-es kajakozás), ahol az egyéni taktika, elsősorban az iram- és időbeosztás, jelentős teljesítményt befolyásoló tényező.

A közép- és hosszútávú versenyszámokon belül megkülönböztetünk a taktika jelentősége szempontjából kimért és kiméretlen pályán lezajló versenyeket.

Az egyik csoportnál külön pályasáv választja el egymástól a küzdő feleket, a másikat pedig nem. Ebből adódik, hogy az utóbbi csoportnál a taktika, a taktikázás szerepe, lehetősége nagyobb. *A ciklikus sportágakban, az előzőekben felvázolt csoportosítástól függően az egyéni taktika jelentős teljesítményt befolyásoló tényező.* Elsősorban a kiméretlen pályán, valamint a közép- és hosszútávú versenyeken van a versenyzőknek lehetőségük, például a kitérésre a bolyból, jó pozíció elfoglalására, a vezetőre „ragadásra”, a csoportos taktikára (amikor az azonos klub- vagy nemzetbeliek egymást segítik), a hajrá megnyitásának időzítésére, az ellenfél „bezásására”, a résztávok idejének betartására stb.

4.3.3. Páros küzdelmek

A küzdelem egyszerre csak két versenyző között folyik, akik a sportágtól függően közvetlen érintkezésbe kerülnek egymással, vagy háló választja el őket egymástól.

Ide soroljuk a cselgáncsozást, a birkózást, az ökölvívást, a teniszest, az asztaliteniszest és a sakkozást.

A háló taktikát befolyásoló szerepét abban látjuk, hogy jelenté a védekező taktika jelentőségét növelheti. Például ökölvívásban az ellenfél testére bevitt ütések után meghatározott pontot kap a támadó versenyző, és ezeknek a pontoknak aránya dönti el, hogy ki lesz a győztes (pontoszámok győzelem). Aki nem visz be ütést, nem támad, nem szerzhet pontot, így nincs semmi esélye a győzelemre. Azokban a sportágakban viszont, ahol a